

ENIGE OPMERKINGEN OVER HET MOGELIJKE ONTSTAAN VAN DE NAAM HILVARENBEEK

In het Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse plaatsnamen van J. de Vries (Aula 85 p. 79 en 116) vindt men bij Hilvarenbeek het volgende vermeld: „heette in 1157 Beke, en nog in de 13de eeuw Beek. De kerk aldaar heet gesticht te zijn door Hildeware”.

De aanduiding „Beke” in 1157 lijkt mij een voorbeeld van plaatsnaamverkorting. Is ook niet 's-Gravenhage verkort tot Den Haag en Princenhage op wat oudere kaarten met de naam „Hage” aangeduid?

Dat de naam Hildeware iets te maken heeft met het eerste bestanddeel van Hilvarenbeek lijkt mij wel zeer onwaarschijnlijk. Een dorp heeft nu eenmaal eerder een naam dan een kerk.

In het bovengenoemde Woordenboek vindt men echter bij Mierde aangegeven, dat Hoge en Lage Mierde in 1201 Mirde heette en gelegen was aan het beekje de Hilver. Deze Hilver is de bovenloop van de Reusel. Noordelijk van Lage Mierde krijgt deze rivier een WZW-ONO richting. Op de topografische kaart ziet men duidelijk, dat er bij het ombuigen in deze richting een behoorlijke wateropstuwung plaats heeft. Oostelijk van de plaats Esbeek (gemeente Hilvarenbeek) vindt men het brede dal van het „Spruiten stroompje” met een zuid-noordelijke oriëntatie. Dit brede, waterarme dal („Stroompje”) begint vrij plotseling even noordelijk van het in WZW-ONO richting ombuigende Hilver-Reusel. Let men bovendien op het hoogtelijnenpatroon dan kan er geen twijfel meer bestaan aan het feit, dat de Hilver langs Hoge en Lage Mierde oorspronkelijk de bovenloop is geweest van het „Spruiten stroompje”. De mogelijkheid bestaat dus, dat ten tijde van de stichting van Hilvarenbeek het riviertje oostelijk hiervan nog met de naam Hilver werd aangegeven. Immers door de zandafzettingen werd de afwatering verstoord en deze afzettingen zijn tot in de historische tijd doorgegaan. Plaatsnamen nemen vaak de naam aan van het water waar

ze aan komen te liggen. Dit is bijvoorbeeld ook het geval met de plaats Reusel (p.141). Het water blijft dan enige tijd onbenoemd en neemt vervolgens een andere naam aan. Op deze wijze kan men zich voorstellen, dat het eerste deel van Hilvarenbeek iets te maken heeft met bovengenoemde Hilver of Hilverbeek. De naam Hilverbeek vond men mogelijk in het spraakgebruik te lang en op deze wijze ontstond de naam Beke. Later na de 13de eeuw verbindt men Hilver en Beek tot Hilvarenbeek.

Drs.H.J.M.THIADENS